

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у листопаді 2024 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

День пам'яті жертв Голодоморів

23 листопада Україна вшанувала пам'ять жертв Голодомору 1932–1933 років та масових штучних голодів 1921–1923 і 1946–1947 років. У цей скорботний день традиційно відбулася загальнонаціональна хвилина мовчання та акція «Запали свічку». У столиці головним місцем вшанування став Національний музей Голодомору-геноциду. Президент України, урядовці, громадські діячі та представники міжнародної спільноти поклали квіти до Свічі пам'яті. На території музею проведено поминальну панахиду, яку очолили представники різних конфесій. 23 листопада у Національній філармонії України відбувся концерт пам'яті жертв голодоморів. Українсько-американська програма продемонструвала потужну синергію трьох провідних виконавських колективів країни – Національного ансамблю солістів «Київська камерата», Академічного симфонічного оркестру Національної філармонії України та Національної заслуженої академічної капели України «Думка» – під орудою головної диригентки «Київської камерати» Кері-Лінн Вілсон. Концерт складався з драматичних творів сучасних класиків. Зокрема прозвучала «Панахида за померлими з голоду» вітчизняного метра Є. Станковича. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого підготувала тематичну книжкову виставку, до якої ввійшли хроніко-документальні й публіцистичні видання, статті з журналів, газет та наукових збірників, спогади та свідчення очевидців, літературні твори, що розкривають трагічну сторінку історії українського народу ХХ століття. У кінотеатрі «Жовтень» пройшла українська прем'єра документального фільму «Сімейний альбом», знятого режисеркою М. Ткачук у партнерстві з Музеєм Голодомору та Українським культурним фондом. Стрічка досліджує історичні паралелі між Голодомором і сучасною війною. Про причини і наслідки Голодомору 1932–1933 років розповів також новий історичний відеоролик «Вбивство голодом», підготовлений Українським інститутом національної пам'яті. Ролик завершив цикл, присвячений трьом штучним голодам, які пережили українці за радянської влади. 20 листопада у Музеї Голодомору було презентовано наукове видання «Глосарій Голодомору». У книзі вміщено 116 термінів – це власні назви, історичні, етнографічні, соціальні, суспільно-

політичні та інші поняття, а також радянськи, пов'язані з Голодомором 1932–1933 років. Авторкою статей та упорядницею «Глосарію» стала провідна наукова співробітниця музею Н. Романець. Крім того, Міністерство внутрішніх справ України разом із Музеєм Голодомору оцифрували та оприлюднили 1022 архівні кримінальні справи-свідчення геноциду українців. Фотокопії документів наразі доступні на спеціальній електронній мапі. Також надано інформацію про справи, які було знищено у 1956 році.

Премію імені Джеймса Мейса «Громадянська позиція» отримала музикознавиця й радіоведуча Г. Бабій. Щорічна відзнака традиційно вручається напередодні Дня пам'яті жертв Голодоморів як нагадування про важливість боротьби за історичну пам'ять та людську гідність.

День Гідності та Свободи

21 листопада Національний музей Революції Гідності організував у Києві тематичні заходи, присвячені 20-й річниці Помаранчевої революції та 11-й річниці Революції Гідності. Серед ключових подій: виставковий проєкт «Протест / Архітектура. Барикади і намети: світ і Україна» (МВЦ «Музей історії міста Києва»); панельна дискусія «Історія українських Майданів від Помаранчевої революції до Революції Гідності» та серія зустрічей «Еволюція Революцій», що були присвячені обговоренню досвіду минулих протестів та їхнього впливу на суспільство (Інформаційно-виставковий центр Музею Майдану); комеморативні заходи на вшанування пам'яті борців за свободу України (алея Героїв Небесної Сотні); науковий форум «Революція Гідності: на шляху до історії» (Національний музей Революції Гідності). Крім того, Національний музей Революції Гідності ініціював всеукраїнський флешмоб #БУТИ_ГІДНИМ. Громадян закликали ділитися спогадами, світлинами та роздумами про Майдани у соціальних мережах, щоб підкреслити значення цих подій у сьогоднішні.

Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва

З нагоди свята Президент України В. Зеленський відзначив митців державними нагородами і почесними званнями. Орденом «За заслуги» III ступеня нагороджено актора театру і кіно, співака А. Гнатюка. Орденом княгині Ольги III ступеня – професорку, завідувачку кафедри Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка Л. Кияновську. Почесне звання «Народний артист України» цього року присвоєно: артистові драми, провідному майстрові сцени Київського академічного драматичного театру на Подолі С. Бойку; акторові, провідному майстрові сцени Київського академічного театру юного глядача на Липках О. Вілкову; акторові театру і кіно, артистові Національного академічного драматичного театру імені І. Франка (Київ) С. Калантаю; професорові кафедри Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого Л. Попову; диригентів та

художньому керівникові камерного та симфонічного оркестрів Українського державного університету імені М. Драгоманова (Київ) В. Федоришину.

Міністр культури та стратегічних комунікацій України М. Точицький вручив державні нагороди та урядові відзнаки працівникам культури. Урочистий захід з нагоди Всеукраїнського дня працівників культури та майстрів народного мистецтва відбувся 8 листопада. Зокрема за значні заслуги у зміцненні української державності, мужність і самовідданість, виявлені у захисті суверенітету та територіальної цілісності України, та вагомий особистий внесок у розвиток української культури та мистецтва нагороджено: журналіста А. Топчія (орден «За мужність» III ступеня посмертно, нагороду отримали його батьки), журналістку А. Пушкарчук (орден «За заслуги» III ступеня посмертно, нагороду отримав її чоловік), театрального діяча О. Крижанівського (орден «За заслуги» III ступеня посмертно, нагороду отримав його син), президента Національної академії мистецтв України В. Сидоренка (орден «За заслуги» I ступеня), артистку драми Донецького академічного обласного драматичного театру (м. Маріуполь) В. Лебединську (орден княгині Ольги III ступеня), голову Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка П. Мовчана (орден князя Ярослава Мудрого II ступеня). Також почесне звання «Народний артист України» присвоєно: артистці-солістці-органістці Національного будинку органної та камерної музики України В. Балаховській, артистці-провідному майстру сцени Київського академічного театру драми і комедії на Лівому березі Дніпра О. Жураківській, солісту опери, провідному майстру сцени Національного академічного театру опери та балету України імені Т. Г. Шевченка С. Ковніру, артисту Національного академічного оркестру народних інструментів України В. Овчарнику, професору кафедри Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка Н. Пилатюку, художньому керівнику-головному диригенту Академічного хору творчо-виробничого об'єднання «Музика» Українського радіо Ю. Ткач, бандуристу Т. Яницькому.

Міністерство культури та стратегічних комунікацій України запустило до Всеукраїнського дня працівників культури та майстрів народного мистецтва інформаційну кампанію під назвою «#СилаКультури». Кампанія покликана підкреслити важливість української культури як рушійної сили у збереженні ідентичності, відродженні суспільства та зміцненні національного духу. В межах цієї ініціативи відбулася серія онлайн майстер-класів з петриківського розпису, створення ляльки-мотанки та витинанки. Участь у них взяли актори Національного академічного драматичного театру імені Лесі Українки. Це була чудова нагода для всіх охочих дізнатися більше про окремі види народного мистецтва України, створити власні роботи та поділитися ними у соціальних мережах, зазначивши хештег #СилаКультури.

Загальні питання

11–13 листопада тривали події Сьомого міжнародного форуму Центральної та Східної Європи *Via Carpatia*. Цього року вперше його гостей приймав не карпатський регіон, а столиця, де зустрілися українські та закордонні

інтелектуали, науковці, громадські, політичні діячі, волонтери митці, освітяни. У фокусі *Via Carpatia 2024* – теми культури, оборони, енергетики та економічної співпраці у спільному протистоянні російській агресії. Особливою подією форуму стала міжнародна конференція з фокусом на роль Карпат як культурного шелтера та осмислення феномену культурного розвитку й громадянської спільноти часів брутальної війни. Військові письменники взяли участь у літературно-мистецькій зустрічі «Контекст: війна». Відбулася також київська прем'єра вистави «Дзяди» за Адамом Міцкевичем у постановці Івано-Франківського національного академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Івана Франка та польської режисерки М. Ключевської. Завершився міжнародний форум церемонією вручення щорічної Премії за гуманістичне служіння імені Станіслава Вінченца. Нагороду отримав режисер, генеральний директор – художній керівник Івано-Франківського драмтеатру Р. Держипільський. Організатором *VII Via Carpatia* виступила ГО «Всеукраїнський демократичний форум» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», Українського інституту книги, *TVP World*, *Еспресо*.

11 листопада у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка в Києві відбулася мистецька академія «Шевченко – шлях до перемоги», присвячена 210-річчю з дня народження українського поета, художника та мислителя Тараса Шевченка. Розпочала подію панельна дискусія «Світовий код Шевченка», де розглядалися ідеї письменника у контексті сучасності. Серед інших заходів: відкриття виставки «Шевченкіана» художника І. Марчука; представлення пам'ятної монети «Пльонтанізм» від Національного банку України; презентація мультимедійного проєкту «Катерина» – режисерської роботи Т. Жирка у супроводі музики композитора Р. Гриньківа; вистава «Шевченко 2.0» режисера Харківського театру «Березіль» О. Ковшуна. Мистецьку академію проведено за підтримки Комітету з Національної премії імені Тараса Шевченка, Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти та Офісу Президента України.

У Києві підбито підсумки щорічного конкурсу на отримання премії імені Богдана Хмельницького за найкраще висвітлення військової тематики у творах літератури та мистецтва. Комітет з присудження премії, до складу якого ввійшли представники національних творчих спілок України, розглянув майже пів сотні поданих робіт. За результатами його засідання лауреатами 2024 року стали: військовослужбовиця ЗСУ та поетеса О. Рубаняк за збірки поезій «Дорога життя» та «Назустріч Смерті» (номінація «Літературні твори військової тематики»); композитор Є. Станкович за симфонічно-хоровий твір «Україна. Музика війни» у трьох частинах, виконаний Національним симфонічним оркестром України та Національною хоровою капелюю «Думка» (номінація «Музичні твори військової тематики»); режисер-постановник та співавтор сценарію повнометражного ігрового фільму «Снайпер. Білий Ворон» М. Бушан (номінація «Твори кіномистецтва військової тематики»); художник С. Сметанкін за серію живописних робіт «Завдяки», створених на дошках від ящиків для

патронів і уламках ракет (номінація «Твори образотворчого мистецтва військової тематики»). Премію засновано Міністерством оборони України.

Вшанування пам'яті

1 листопада, у день народження Дмитра «Да Вінчі» Коцюбайла, на Донеччині урочисто відкрито пам'ятну стелю на його честь. Автором стели є український художник О. Ком'яхов, який також створив візуальну айдентику батальйону «Вовки Да Вінчі» та бойовий шеврон підрозділу. 21 листопада пам'ятник Дмитру Коцюбайлу було встановлено у Києві на місці його поховання на Аскольдовій могилі.

10 листопада на Байковому кладовищі у столиці встановлено погруддя ідеологу українського самостійництва Миколі Міхновському. Скульптор – І. Семак. Історичний клуб «Холодний Яр», Благодійний фонд «GloryUA» і Благодійний фонд «Україно! Я за тебе!» спорудили пам'ятник М. Міхновському замість пошкодженого цього року вандалами меморіального знаку на його могилі.

15 листопада у Києві відбулося відкриття меморіальної дошки-пам'ятника поету та дисиденту Василю Стусу. Цей знак розміщено на будинку, де Василь Стус мешкав із родиною з серпня 1979 по травень 1980 року, перед другим ув'язненням і смертю в радянських таборих. Збір коштів на реалізацію цієї ініціативи організували благодійний фонд «Солом'янські котики» і «Центр Василя Стуса». Автор пам'ятника – скульптор В. Щур.

5 листопада у Червоній залі столичного Будинку кіно пройшов творчий вечір на честь 90-ї річниці з дня народження кінорежисерки Кіри Муратової, а також прем'єрний показ документального фільму Д. Томашпольського «Не хочу, щоб про мене розповідали інші. Кіра Муратова». Захід організували Національна спілка кінематографістів України разом із Одеською кіностудією, Одеським осередком НСКУ та за підтримки Національного центру Олександра Довженка. 4–8 листопада ювілейні заходи, присвячені мисткині, відбулися на Одеській кіностудії. Серед них: встановлення меморіальної дошки Кірі Муратовій на фасаді кіностудії; показ ретроспективи фільмів режисерки та творче представлення кожної стрічки кінознавцем Є. Женіним; прем'єра II Альманаху Конкурсу короткометражних проєктів ім. К. Муратової «Короткі зустрічі»; відкриття експозиції про творчість Кіри Муратової в Одеському музеї кіно.

Медіа

14–16 листопада у Києві тривала щорічна конференція «Медіадні», організована Премією імені Георгія Гонгадзе. Цей захід об'єднав провідних журналістів, редакторів, медіаменеджерів, комунікаційників для обговорення актуальних викликів і тенденцій у медіапросторі України та світу. Панельні дискусії охопили такі теми, як цензура і самоцензура у час війни, роль соціальних мереж і месенджерів у сучасній журналістиці, медіатравматизація та шляхи її подолання, виклики для журналістських розслідувань, комунікація з іноземною аудиторією та інші. В межах події відбулися також: публічні інтерв'ю, зокрема,

зі звільненим із російського полону кримськотатарським політиком і журналістом Н. Джелялом; показ та обговорення фільму «Там, де закінчується Росія» режисера О. Радинського; виставка, присвячена загиблим від російської агресії журналістам, яку організовано Премією імені Георгія Гонгадзе разом із Українським ПЕН та Інститутом масової інформації в межах проєкту *RECвієм*.

Культура та мистецтво для людей з інвалідністю

У Центральнотатарському обласному краєзнавчому музеї в Кропивницькому створено сучасний інноваційний інтерактивний простір, орієнтований на людей з інвалідністю. Простір обладнано тактильними експонатами, сенсорними екранами, аудіогідами, що сумісні зі слуховим апаратом, описами шрифтом Брайля, VR-окулярами. Крім технологічних нововведень, у музеї впроваджено інтерактивно-освітні програми. В межах проєкту «Музей для всіх» вже відбулося шість майстер-класів з адаптацією для людей з різними фізичними потребами, п'ять інтерактивних занять, дві розвивальні гри та дві адаптовані екскурсії.

Благодійність

Від 29 листопада до 1 грудня у Києві тривав благодійний музичний фестиваль *B-Mall Fest*. Метою заходу було зібрати 1 мільйон гривень на потреби військових підрозділів: 150 окремої механізованої бригади, бригади «Буревій», 93 окремої механізованої бригади. Серед учасників фестивалю такі артисти, як *Monatik*, О. Скрипка, А. Мірзоян, Ю. Юріна, *Dantes*, *Brykulets*, М. Кондратенко «Друга ріка», «ТНМК» та інші.

Регіональна культурна політика

15 листопада у Дніпрі відбулося відкриття культурно-освітнього центру «Покровський КОД», на базі якого відновили свою діяльність Покровська музична школа ім. Миколи Леонтовича, Покровська міська публічна бібліотека, Центральна міська бібліотека ім. Тараса Шевченка та Покровський історичний музей. У приміщенні центру розташовані зали для лекцій, майстер-класів, інтерактивних виставок, а також простір для творчих зустрічей. Ще кілька переміщених закладів культури та мистецької освіти з Донеччини продовжують свою діяльність у Дніпрі. Зокрема це Маріупольська міська бібліотека та публічна бібліотека Бахмутської міської ради, яка має тифлокомплекс для дітей із порушеннями зору.

Культурні проєкти

7–10 листопада Запоріжжя стало центром культурного життя України завдяки масштабному фестивалю «Дім актора. Занурення». Подія об'єднала різні форми мистецтва, створивши платформу для творчих експериментів. Музична програма включала виступи гуртів *Deluxe Blues Band*, «Хлібороби», *Happy Dash* та «Курс валют». Шанувальникам сучасного театрального мистецтва було презентовано комедію «Я повернуся» Київського академічного театру «Золоті

Ворота», виставу «Пастка розуму» Львівського академічного театру імені Леся Курбаса, трагікомедію «Тренди твітеру» столичного «Дикого театру». Крім того, відбулися дві сучасні хореографічні вистави – «NEW NINA» від *Know Name Company* та «БОРОШНО» у виконанні Д. Маньковської, Д. Гордійчук. На фестивалі також були представлені персональні виставки художників В. Рубана, Д. Лабутової, Є. Мочаковської та перформанси А. Шевченко, Т. Бакум, Є. Мелконян і В. Гаврилюк. Захід організувала команда театральної платформи «Дім Актора» за фінансової підтримки Запорізької міської ради.

22 листопада на Львівському залізничному вокзалі презентовано інсталяцію «Інструмент» від української художниці та скульпторки Ж. Кадирової. Ця ініціатива покликана привернути увагу до актуальних соціальних і гуманітарних тем через поєднання мистецтва та символіки вокзалу як місця зустрічей і розлук. Центральним об'єктом інсталяції став орган із фрагментами російських снарядів і ракет. В межах культурного проєкту заплановано щотижневі концерти за участі українських та міжнародних музикантів. Першою зіграла органний концерт музикантка, композиторка О. Борсук.

20 листопада у залі Чернівецької обласної філармонії імені Дмитра Гнатюка відбулася прем'єра *ETNO*-мюзиклу «Крізь століття», яку приурочено до 80-річчя Заслуженого академічного буковинського ансамблю пісні і танцю імені Андрія Кушніренка. Мюзикл побудовано на основі пів року, тобто всіх чотирьох сезонів, що відображають традиції Буковини: від приготувань до Святвечора та зустрічі Різдва, до великодніх святкувань, виводу овець на полонину і весільних традицій. Особливістю вистави є поєднання хореографії, багатоголосого хору та оркестру народних інструментів. Проєкт «Крізь століття» реалізується завдяки підтримці Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти та гранту Президента України, який отримав майстер народного мистецтва та режисер І. Петрусяк.

Театр

23–25 листопада у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка в Києві пройшов 15-й конкурс драматургічного освітнього фестивалю-конкурсу «Тиждень актуальної п'єси». Він зібрав драматургів, режисерів, театральних критиків, студентів та поціновувачів драматургії, підсумовуючи 15 років роботи над розвитком і популяризацією української п'єси. Урочисте відкриття супроводжувалося презентацією історії фестивалю та нагородженням драматургів, які брали участь у попередніх конкурсах. Протягом трьох днів публіці було представлено понад два десятки нових творів сучасних українських митців. Режисери та актори організували публічні читання, що дозволило глядачам почути й оцінити тексти у сценічній інтерпретації. Цьогорічні п'єси переважно зосереджувалися на темах війни, відновлення після втрат, пошуках ідентичності, а також проблемах емоційної та соціальної адаптації. Найкращі роботи відзначено спеціальними нагородами, зокрема за найоригінальнішу ідею, драматургічний стиль та актуальність теми. Декілька

п'єс отримали підтримку для постановки у провідних українських театрах. Переможницею конкурсу стала А. Сарнацька з п'єсою «Баланс», яка здобула найвищий рейтинг від журі. Конкурс і фестиваль цього року реалізовано спільними зусиллями Громадської організації «Центр Текст» та Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка за підтримки *Goethe-Institut Ukraine*.

У листопаді київські театри презентували низку нових вистав, серед яких: «Прометей закутий» за мотивами класичної трагедії давньогрецького драматурга Есхіла, «Нетутешній» за п'єсою німецького драматурга К. Ветлінгера, «Шевченко 2.0» за п'єсою Д. Тернового у постановці Харківського академічного театру імені Тараса Шевченка «Березіль», «Лавина» за п'єсою турецького драматурга Т. Джюдженоглу в постановці Луганського обласного академічного українського музично-драматичного театру (Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка); «Стефанік. Новели» за творами В. Стефаніка (Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки); «Коцюбинський. З глибини» за творами М. Коцюбинського, «Пригоди Орфея» на основі опери «Орфей і Еврідіка» К. В. Глюка (Національна оперета України); «Джазова абетка» за сценарієм режисера Д. Тодорюка та композитора В. Полянського (муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва / Київська опера); «Пітер Пен» за казкою Дж. Баррі (академічний театр юного глядача на Липках); «Оргія» за п'єсами Лесі Українки «Одержима», «Йоганна, жінка Хусова» й «Оргія» (Український малий драматичний театр); «Я повернуся» за п'єсою О. Гриценко (академічний театр «Золоті ворота»); «Тіні» за п'єсою А. Афіяна («Дикий театр» на «Сцені б» у Довженко-Центрі); «Поза мовчання» драматургині Ю. Гончар (Театр Драматургів); «Як ти там?» А. Гін (академічна майстерня театрального мистецтва «Сузір'я»); «Аліса в Задзеркаллі» на музику І. Гаркуші від *Kyiv Modern Ballet*, мюзикл «тік, так... БУМ!» О. Тупальської (МКЦМ «Жовтневий палац»).

У Києві відкрито театр «Хунта», заснований письменницею Х. Андрейчиковою та продюсеркою Т. Швед-Безкоровайною. Першою виставою театру стала сюрреалістична рефлексія «Маніфест» у постановці режисерки С. Волошиної, що пройшла 20 листопада у театрі «Особистості».

23 листопада у Львові стартував фінальний етап VI Всеукраїнського фестивалю-премії «ГРА», засновником та незмінним організатором якого є Національна спілка театральних діячів України. Цей етап тривав до 2 грудня у Львові, Івано-Франківську та Києві й включав показ 14 вистав-фіналісток, які за версією експертної ради фестивалю-премії є найкращими зразками сучасного театрального мистецтва країни. Цього року організатори отримали 85 заявок від 58 театрів із 18 міст України. У фіналі взяли участь 13 театральних колективів із Києва, Львова, Харкова, Одеси та Івано-Франківська. Церемонія нагородження лауреатів VI Фестивалю-премії «ГРА» відбулась 2 грудня на камерній сцені ім. С. Данченка Національного драматичного театру імені Івана Франка у Києві. Серед переможців: найкраща драматична вистава – «Вороги. Історія любові»

(Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької у Львові); найкраща камерна вистава – «Кортес» (Київський академічний театр «Золоті ворота»); найкраща вистава для дітей – «Жираф Монс» (Харківський академічний театр ляльок імені Віктора Афанасьєва); найкраща музична вистава у жанрі опери/оперети/мюзиклу – «Тигролови» (Київський національний академічний театр оперети); найкраща танцювальна вистава і вистава фізичного театру – «Тіні забутих предків» (Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької); найкраща вистава на перетині театральних жанрів, мистецького синтезу і перформативних форм – «Веселка на Салтівці» (Харківський альтернативний театр «Нафта»); найкраща вистава-рефлексія на події російсько-української війни – «Доця» (Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької у Львові). Також було вручено відзнаки в індивідуальних номінаціях, зокрема, за найкращу режисерську роботу – Т. Губрій за виставу «Кортес» (Київський академічний театр «Золоті ворота»).

3 листопада Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької відкрив новий сценічний простір під назвою «Львів Опера: Малярка». Унікальну мистецьку локацію розташовано неподалік головної будівлі театру в художньо-виробничих майстернях. «Малярка» позиціонується як місце для експериментів, новаторських ідей, викликів і провокацій, що робить сучасну оперу живою й актуальною. Дизайн сцени підкреслює сучасний підхід – мінімалізм, інтерактивність та адаптивність до різних форматів вистав і перформансів. Відкриття ознаменувалося всеукраїнською прем'єрою камерної опери «Русалонька» Ясухіро Касаматсу, створеної за мотивами однойменної казки Г. К. Андерсена. Вона стала першою японською оперою, представленою на українській сцені.

Театральне життя країни включало сценічні прем'єри: «Мій друг, чорний ельф» за однойменною п'єсою А. Бондаренка (Львівський академічний драматичний театр імені Лесі Українки); перформанс з елементами віртуальної реальності «Так звана людяність у божевіллі» за однойменною п'єсою польського драматурга С. І. Віткевича (Івано-Франківський національний академічний драматичний театр імені Івана Франка); «Украдене щастя» за мотивами твору І. Франка (Закарпатський обласний театр драми та комедії у м. Хуст); «Сон літньої ночі» за п'єсою В. Шекспіра (Миколаївський національний академічний український театр драми та музичної комедії); «Як кохався дон Перлімплін з Белісою в саду» за п'єсою Ф. Лорки (Волинський академічний обласний театр ляльок у Луцьку); «Кіт у чоботях» за мотивами казки Шарля Перо на музику Й. С. Баха, Дж. Россіні, В. А. Моцарта, Л. ван Бетховена, Ф. Шуберта та ін. (Рівненська обласна філармонія); «Станція, або Розклад бажань» за п'єсою О. Вітра (творчий проєкт «Фестивального центру» та Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру імені Миколи Куліша, у безпечному місці в Херсоні) та інші.

15 листопада на сцені Експериментального театру «Адреналін» у Луцьку актори Київського академічного театру «Золоті ворота» представили виставу «Украдене щастя» за однойменною п'єсою І. Франка.

Київський академічний драматичний театр на Подолі офіційно перейменовано на честь його засновника та багаторічного художнього керівника Віталія Малахова, а Харківський академічний драматичний театр – на честь українського письменника, драматурга Григорія Квітки-Основ'яненка. Нову айдентику та логотип для Театру Квітки розробив дизайнер О. Чекаль.

Хореографічне мистецтво

8 листопада у Житомирі відбулася ІХ Міжнародна хореографічна асамблея імені Наталії Скорульської, у якій взяло участь понад 250 танцівників із різних куточків України та зарубіжжя, включаючи Польщу, Латвію, Грузію, Молдову, Болгарію та інші країни. Виступи конкурсантів оцінювало журі на чолі з н. а. України, примою-балериною Національної опери України К. Кухар. В межах асамблеї проведено Міжнародний хореографічний конкурс ім. Н. Скорульської та Міжнародний фольклорний фестиваль ім. Н. Скорульської. Гран-прі ІХ Міжнародної хореографічної асамблеї імені Наталії Скорульської отримала студентка Київського державного фахового хореографічного коледжу Є. Мубінова. Міжнародну подію завершив благодійний гала-концерт на підтримку Житомирської міської дитячої лікарні та військового шпиталю.

Музика

14–22 листопада у Києві пройшов міжнародний фестиваль «Kyiv Baroque Fest–2024». Масштабний культурний захід, організований Національною філармонією України разом з *Open Opera Ukraine* та Національним будинком музики, об'єднав поціновувачів ранньої музики та професійних виконавців з України та світу, надавши слухачам можливість зануритись у багатогранний світ барокової спадщини. Фестивальні концерти прозвучали у Національній філармонії України, Софії Київській та кірсі Святої Катерини. Серед учасників *Baroque Fest–2024*: львівська сопілкарка та дослідниця Б. Корчинська та київська клавесиністка О. Шадріна-Личак; Київський камерний оркестр під диригуванням Н. Стець; ансамбль давньої музики *Terra Barocca* Львівської національної філармонії імені Мирослава Скорика; ансамбль та хор Національного будинку музики *Liatoshynskyi Capella: Early Music Ensemble & Choir*, які супроводжували німецького контратенора А. Шолля під диригуванням Н. Хмілевської. Значною подією музичного форуму став концерт духовних творів українських композиторів XVIII століття, зокрема Д. Бортнянського, М. Березовського й А. Рачинського, у виконанні двох колективів – львівського ансамблю *A cappella Leopoldis* та київського *Partes*. Окрім того, в межах фестивалю проведено шість тематичних лекцій та перший Форум ранньої музики – *Early Music Forum in Ukraine*.

11 листопада в залі Дипломатичної академії України в столиці відбулася світова прем'єра першої опери Д. Бортнянського «Креонт», партитура якої

тривалий час вважалася втраченою. Ініціаторами цієї події виступили н. а. України Г. Макаренко, *Kyiv Classic Orchestra* та Національна музична премія *YUNA*. Прем'єра пройшла у форматі концерту за участі Національного президентського оркестру та Національної заслуженої академічної капели України «ДУМКА», за підтримки Міністерства закордонних справ України, під патронатом ЮНЕСКО.

10 листопада в готичній залі київського Національного музею імені Богдана та Варвари Ханенків прозвучав концерт-презентація музичного альбому «Спадок», який поєднав автентичні народні мотиви із сучасним звучанням. Захід організовано в межах однойменного мистецького проєкту, спрямованого на популяризацію вокальної академічної музики. До альбому ввійшли композиції на тексти Лесі Українки, Тараса Шевченка, українських композиторів ХХ століття Л. Дичко, Л. Колодуба, а також українські народні пісні в обробках Л. Яценка та М. Стецюна. Проєкт «Спадок» реалізується завдяки грантовій програмі *Per Forma*, яку здійснює платформа *Kyiv Contemporary Music Days*.

30 листопада та 1 грудня на території кіностудії імені Олександра Довженка у Києві відбувся фестиваль *Black! Factory 2024*. Подія зібрала поціновувачів електронної та авангардної музики, створивши унікальну атмосферу нічного міста майбутнього з естетикою кіберпанку. 19 артистів з України, Великої Британії та Німеччини на два дні зайняли два павільйони: великий ангар, де виступали техно-артисти (*DOME*), та камерний простір для концертів та музичних експериментів (*MUSEUM*). У фестивалі, зокрема, взяли участь дніпровський гурт *Kurs Valiit*, відомий своїм автентичним звучанням, і одеський колектив «Хейтспіч», який через рок, електроніку та драм-н-бейс відображає реалії сучасності.

Візуальні мистецтва

1 листопада у київській галереї мистецтв «Лавра» урочисто відкрито Музей новітнього мистецтва, покликаний стати платформою для презентації, дослідження та популяризації сучасних українських художніх тенденцій. Перша експозиція проєкту має назву «Знакові роботи класиків українського сучасного мистецтва». У ній представлені твори А. Криволапа, О. Тістола, О. Гнилицького, О. Голосія, Б. Михайлова, В. Сидоренка, О. Дубовика, Т. Сільваші, О. Ройтбурда, О. Животкова, А. Савадова, О. Сухоліта та Н. Білика з приватних колекцій чи збірок самих художників. Новий простір обладнано для проведення лекцій, воркшопів, майстер-класів і кінопоказів. Є медіазона для вивчення цифрового мистецтва та архівування сучасної культури.

8 листопада в Українському домі столиці стартував культурно-мистецький проєкт «Херсон – люди, як струни» про культуру та стійкість регіону під час повномасштабної війни. В межах проєкту розгорнуто різні тематичні локації, серед яких: «Арфа пам'яті» – інсталяція у вигляді музичного інструмента з фотографіями загиблих працівників культури та героїв громадянського спротиву в Бузковому парку; «Херсонщина вишивана» – унікальний рушник, зібраний із пів сотні вишитих виробів, що символізують усі громади області; «Мандрівний

хаб стійкості» – краєзнавча гра на тлі мапи Херсонщини та ін. Також на локаціях представлені Херсонська обласна бібліотека імені Олесья Гончара, що була зруйнована російською ракетною, та врятовані експонати з Херсонського художнього музею імені Олексія Шовкуненка, з якого росіяни викрали понад 12 тисяч картин.

У київських музеях та інших мистецьких просторах розпочали роботу виставки: «Море акварелі – 2024» – близько 200 робіт митців із 40 країн, що продемонстрували різноманіття стилів та технік акварельного живопису, «Полум'яний тил. Шлях до Перемоги» – мистецькі твори, присвячені героям українського опору в тилу (Центральний будинок художника Національної спілки художників України); «Безпілотник над імперією» – живопис і графіка І. Гусєва, «Життя українських людей» – серія масштабних картин М. Малильо (Національний музей «Київська картинна галерея»); «Шість вимірів» – мистецькі твори О. Зарецької, О. Сагун, Акеліни, Л. Небери, В. Кааса та Бони (Музей української діаспори); «Штрих-код на дверях Часу» – картини військово-добровольця і художника В. Безрукого, виконані на нетрадиційних носіях, таких як старі двері, дерев'яні уламки та кришки з-під боєприпасів (Національний заповідник «Києво-Печерська лавра»); «Українське колекційне мистецтво» – виставка 65-го аукціону творів українських митців XIX–XX століття (аукціонний дім «Goldens»); «Моя кімната. Зі мною і без» – цикл графічних еротичних робіт Р. Тремби («Ya Gallery»); «Станція Звіринецька» – скульптури, виконані в техніці пап'є-маше, та текстильні роботи О. Кришовської (ЦСМ «Білий світ»); «Місце, якого немає» – картини М. Василенко («The Naked Room»); «Саша Туз: як бачать очі різних кольорів?» – фотографії, відеоарт мисткині («SPLAV»); «Найтемніша ніч перед світанком» – художні твори П. Сметани та В. Семківа («Imagine Point»); «Чипси: Українські наївні мозаїки, 1950–90» – архівні світліни українських мозаїк фотографа Є. Нікіфорова (галерея «thesteinstudio»); «Огляд I» – живопис, скульптури, інсталяції та мультимедіа сучасних українських художників (артпростір «Кузня»); «Приховане, мовчазне і майже невидиме» – роботи художниць О. Придувалової й А. Лелюк (простір «Peremoga»); «From Generation to Generation» – картини Т. Ілляхової та композиції О. Чічкан (центр мистецтв «Bereznitsky Art Foundation»); «Весь ліс мовчить – мов неживий, І тільки я стою жива» – картини О. Єремєєвої (галерея «Кручі»); «Ти тут не господар» – роботи Д. Іванова, О. Новаківського, Т. Пантелейчука, Ю. Пікуля та ін. (галерея «Хлібзавод»); «Ніхто не острів. Три моря» – відеоарт, фотографії та кераміка від українських і польських митців, присвячені півдню України (Довженко-Центр); «Об'єднані серця сімей зниклих безвісти» – фотографії Є. Зінченка (Центр журналістської солідарності НСЖУ).

На залізничному вокзалі Києва встановлено мініскульптуру під назвою «Повернення додому». Бронзовий символ-нагадування про важливість повернення всіх українців до своїх домівок став 46-м в культурно-історичному проєкті «Шукай!». Скульптурка має опис шрифтом Брайля, а також QR-код, скануючи який, можна дізнатися більше про проєкт. Автором композиції традиційно є Ю. Білявський.

У столичному парку імені Тараса Шевченка відкрито інсталяцію «Тому тут багато сенсів», яку створила українська художниця та дизайнерка М. Рєва. Мистецький проєкт, представлений у вигляді скляної напівкулі з дитячими малюнками всередині. Тут відвідувачі можуть прослухати аудіоісторії, де діти розповідають про свої роботи та їхні сенси.

Цього місяця в містах України розгорнуто нові експозиції: «MOOD» – перформативне малярство художника В. Олещука (Центр інтелектуального мистецтва «Меркурій» у Львові); «Образи театру Нафта» – малюнки А. Скрипки та фотографії О. Осіпова (центр нової культури «Some People» у Харкові); «Важливі речі: дерево, папір, камінь, бронза» – роботи Р. Романишина, виконані в техніках живопису, графіки та скульптури (Музей сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку); «Мій шлях» – натюрморти, пейзажі, сакральні композиції та сюжетний живопис О. Ядчук-Мачинської (Луцький художній музей); «Кому ж іще те поле дороге?» – роботи українських та світових митців, учасників мистецької резиденції «Зерно» (Центр сучасної культури у Дніпрі); «Гармонія стихій» – картини Ю. Полякової (Будинок мистецтв у Дніпрі); «C2H5OH*Ra-dio» – твори Я. Яновського (галерея «Вагабундо» в Івано-Франківську); «Миттєвості творчості» – роботи художниці Л. Паранюк, виконані у техніці живопису по тканині (Центральна міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького у Миколаєві).

Музейна справа

22 листопада у столиці відбулася конференція «Презентація реєстру Музейного фонду України». Це підсумковий захід проєкту «Впровадження системи електронного обліку Музейного фонду України», що впроваджується відповідно меморандуму між Міністерством культури та стратегічних комунікацій України, Українським центром культурних досліджень та Фондом міжнародної солідарності за підтримки уряду Республіки Польща. Головною ціллю створення реєстру є зібрання в єдиному місці даних про музейний фонд України та забезпечення їх доступності для громадськості та фахівців. Станом на сьогодні до електронного реєстру вже приєдналися понад 300 музеїв із 652. В межах конференції також проведено панельну дискусію на тему «Реєстр музейного фонду: актуальність, виклики, перспективи».

29 листопада у Національному художньому музеї України в Києві відбулося відкриття виставки «В епіцентрі бурі. Сецесія в Україні». Роботи українських художників після тривалого туру Європою представлено на батьківщині вперше з початку повномасштабного вторгнення. Ця культурна подія покликана показати багатство та унікальність українського модерну, який розвивався на межі ХІХ–ХХ століть. В трьох залах художнього музею можна було побачити архітектурні елементи, картини, скульптури, графіку та декоративні об'єкти з колекції закладу та дві живописні роботи І. Мясоедова з Полтавського художнього музею ім. Миколи Ярошенка. У показі – твори О. Мурашка, Федора та Василя Кричевських, М. Жука, А. Маневича,

В. Максимовича, Г. Нарбути, О. Новаківського, П. Холодного. Також вперше презентовано ескіз до дипломної роботи «Аргонавти» (1909) І. Мясоедова.

21 листопада Національний музей народної архітектури та побуту України презентував у виставкових залах Національного заповідника «Софія Київська» виставку «Дві Марії», присвячену творчості українських художниць наївного мистецтва – Марії Примаченко та Марії Галушко. Експоновані твори раніше не виставлялися на широкий загал. Живопис М. Примаченко та декоративні керамічні скульптури М. Галушко було поєднано в одному просторі сучасним дизайном та сценографією О. Волосовського й «Loft buro». Експозицію доповнили роботи з артпроекту «Наїв ковчег», створені сучасним майстром скульптурних інсталяцій О. Шевчуком. Це солом'яні фігури фантастичних звірів за мотивами живописних робіт М. Примаченко.

5 листопада у виставковій залі Художнього музею Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури відкрито виставку «Київ, відвага і краса: життя триває», що оспівує місто. Експозицію склали твори студентського періоду художників київської мистецької школи 1950–2000-х років, таких як Т. Яблонська, К. Трохименко, І. Штильман, А. Ятченко, Л. Вітковський, В. Гурін, О. Цугорки, а також роботи нинішніх студентів НАОМА, які продовжують творчі традиції українського мистецтва. У добірці – київські пейзажі, сцени з повсякденного життя містян та багаточислові портрети.

27 листопада Музей гетьманства запросив киян і гостей міста на виставку «Думки й згадки тільки для себе», присвячену 125-річчю з дня народження Єлизавети Скоропадської-Кужім. Нову експозицію створено на основі особистих записів думок та переживань гетьманівни, які вона довіряла своїм зошитам, що зберігаються в Центральному державному історичному архіві України м. Києва, та артефактів із фондової колекції Музею гетьманства. Вперше виставлено на загал авторську копію скульптурної роботи Єлизавети Скоропадської.

28 листопада у Києві в Меморіальному будинку-музеї Лесі Українки представлено виставковий проєкт «Олена Пчілка. Грані українського ренесансу». Виставку присвячено багатогранній творчій діяльності Олени Пчілки – письменниці, етнографіні, редакторки, громадської діячки та матері Лесі Українки. Тут можна побачити унікальні матеріали, пов'язані з літературною спадщиною та дослідженнями Олени Пчілки: артефакти (листи, рукописи, етнографічні записи); мультимедійні інсталяції (відеоматеріали та інтерактивні елементи). В межах події реалізовано освітні програми – лекції, екскурсії та творчі майстер-класи.

28 листопада у київському Національному музеї Тараса Шевченка запрацював інтерактивний простір «Теплі зв'язки», наповнений інсталяціями та мистецькими об'єктами, які досліджують тему емоційної підтримки та внутрішнього відновлення в моменти кризи. До уваги відвідувачів – м'які та тактильні елементи, медитативні звукові композиції та малюнки, спеціально розроблені для активної взаємодії. Творці інтерактивного простору – художниця й дизайнерка костюмів Л. Патока, художниця В. Буряник, ілюстратор О. Грехов,

композитор О. Шпудейко. Проєкт створено завдяки підтримці Українського консорціуму із захисту – ініціативи *Save the Children*, Данської ради у справах біженців та БФ «Право на захист».

1 листопада в музеї Богдана Хмельницького Національного історико-культурного заповідника «Чигирин» на Черкащині відкрито виставку «Кременчуцьке «море»: незатоплена пам'ять», присвячену 65-й річниці переселення придніпровських сіл Чигиринщини у зв'язку з будівництвом Кременчуцького водосховища. Експозиція, яку демонструватимуть два місяці, створена на основі наукових досліджень співробітників музею та включає спогади місцевих жителів, старі фотографії та предмети побуту, що відтворюють історію переселення.

Диджиталізація культурної спадщини

Культурна організація *Shadows Project* та Софійський собор у Києві створили вебсайт, що розповідає про українське середньовічне минуле. На сайті можна ознайомитись із дев'ятьма унікальними написами, викарбуваними на стінах Софійського собору, зокрема, роздивитись їх у форматі 3D. Контент у цьому проєкті поданий двома мовами – українською та англійською.

Команда *Skeiron* запустила віртуальний «Музей вкраденого мистецтва», присвячений культурі Маріуполя. У цьому цифровому просторі експоновано копії мистецьких творів, які були викрадені, знищені або зникли внаслідок російської агресії. До огляду – роботи А. Куїнджі, маріупольські мозаїки, вітражі палацу культури «Макрохім» та інші об'єкти культурної спадщини міста. Представлено також 3D-модель Маріупольського драматичного театру як цифровий меморіал жертвам удару окупантів.

Миколаївський обласний художній музей імені В. В. Верещагіна разом із Агенцією розвитку Миколаєва, платформою *MY ART* та Миколаївськими обласними музеями реалізував проєкт «Цифрова колекція художнього музею: Графіка». В межах ініціативи оцифровано понад 430 експонатів графіки другої половини ХХ століття з фондів Миколаївського обласного художнього музею та Миколаївського обласного краєзнавчого музею, які раніше не виставлялися на широкий загал. Наразі цифрові копії можна переглянути на спеціально створеному вебсайті. Сюди ввійшли роботи українських художників М. Глуценка, М. Жука, В. Кричевського, К. Ломикіної, М. Примаченко, Т. Яблонської та інших.

14 листопада у Музеї волинської ікони, що в Луцьку, відбулася презентація факсимільного видання Галицько-Волинського Євангелія XII століття – однієї з найдавніших рукописних пам'яток української культури, пов'язаних з історією та культурою Західної України. Факсимільне видання було створене завдяки сучасним технологіям, що дозволяють максимально точно передати особливості оригіналу, включаючи орнаменти, шрифти та ілюстрації. Книга побачила світ в межах проєкту «Повертаємо в Україну культурну спадщину», що здійснюється видавництвом «Горобець» у партнерстві з іншими установами. Крім того, науковці Музею волинської ікони представили результат своєї

тридцятирічної дослідницької діяльності – електронний каталог «Волинська ікона XVI–XVIII ст. з колекції Волинського краєзнавчого музею». Реєстр містить 234 пам'ятки темперного іконопису – зразки як професійного, так і народного малярства.

Команда ГО «Студія розвитку туристичного іміджу малих міст» реалізувала проєкт «Імерсивна культурна спадщина Острога». В межах культурної ініціативи створено 3D-реконструкцію Замкової гори та Луцької вежі XVI століття (Рівненська обл.). Результати презентовано 7 листопада в Острозі, в Музеї книги та друкарства, а 8 листопада – в Дубні, в тронній залі Дубенського замку. Переглянути 3D-реконструкцію можна за допомогою окулярів віртуальної реальності,

Кіномистецтво

11–16 листопада у столичному Будинку кіно після майже десятирічної перерви відбувся Міжнародний кінофестиваль студентських фільмів «Пролог». На фестивалі було представлено 185 фільмів, створених у творчих майстернях кіношкіл України, Франції, Литви, Португалії, Шотландії та Індії. Гран-прі здобула стрічка «Кіра» А. Ободовської. Переможців обирало професійне журі: режисер, сценарист та продюсер В. Васянович, голова Довженко-Центру О. Гончарук, голова Національної спілки композиторів України С. Сукненко, продюсерка Одеської кіностудії А. Дочева, режисерка М. Нікітюк, артдиректор Української кіноакадемії А. Шпилюк та режисер Т. Співак. Окрім конкурсних показів, фестиваль включав круглі столи, майстер-класи, презентації молодіжних об'єднань, обговорення фільмів тощо. Організаторами відродженого «Прологу» виступили Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України та Національна спілка кінематографістів України.

27–30 листопада тривав VI Франко-український форум молодого кіно «Міст». Фестивальні онлайн-події та офлайн-покази пройшли в Марселі та Одесі. Цього року основну увагу було зосереджено на сучасному українському кіномистецтві. Зокрема у позаконкурсній добірці були такі стрічки, як «Смак Свободи» О. Березаня, «Із чистого аркуша» ТО *Babylon'13*, «Щедрик» О. Моргунець-Ісаєнко, «Поразки Імперії» І. Тимшина. Конкурсна програма включала 16 короткометражних і повнометражних художніх, документальних фільмів. Переможців обирало міжнародне журі, до складу якого ввійшла українська сценаристка та редакторка М. Багрій-Шахматова. Гран-прі виборола стрічка «Інша ніч» Д. Сніжко. Найкращими також визнано короткометражний художній фільм «Ніч Леополісу» Н. Романченка та короткометражний документальний фільм «Віта» В. Стойкової. Спеціальні відзнаки журі отримали стрічки «Останній ворон» Я. Козуліної та «Згасаюче світло» І. Орленка.

28–30 листопада у Житомирі відбувся VII Фестиваль-конкурс екранних мистецтв «Пілігрим», приурочений до 130-річчя від дня народження Олександра Довженка. Захід об'єднав 87 конкурсних робіт авторів з усієї України – аматорів,

студентів аудіовізуальних навчальних закладів, професійних митців. Серед спеціальних подій: показ фільму «Довбуш» О. Саніна; зустріч із кінознавцем С. Тримбачем та краєзнавцем С. Собчуком; майстер-клас від режисера О. Саніна; зустріч із представниками «Wikimedia Україна»; фільм-закриття «Діло безп'ятого» В. Шалиги, знятого за п'єсою І. Карпенка-Карого «Сто тисяч». Організатори фестивалю «Пілігрим» – Управління культури та туризму Житомирської ОВА, Житомирський фаховий коледж культури та мистецтв ім. І. Огієнка, Національна спілка кінематографістів України, Національний музей космонавтики ім. С. П. Корольова.

23 листопада стартували онлайн-трансляції фестивалю феміністичного кіно «Фільма». На сайті проєкту можна було подивитися 15 стрічок у трьох програмах «Контрпам'яті: долаючи мовчання», «Хто боїться справжніх імен?» та «Нерівні! Різні! Розлючені!». Добірки включали різноманітного формату кінематографічні роботи, що дають змогу глядачам глибше зануритися в проблеми соціальної нерівності, дискримінації, насильства та стереотипів, з якими стикаються жінки в різних культурах. Також цього року фестиваль «Фільма» влаштував офлайн-покази у Києві, Львові, Харкові та Дніпрі.

Центр сучасної культури у Дніпрі відкрив новий кінотеатр для демонстрації авторських та експериментальних стрічок, а також як платформу для розмови про сучасний кінематограф, документалістику й аудіовізуальне мистецтво. Протягом листопада глядачі мали змогу переглянути картини Р. Бондарчука, К. Горностай, Ю. Грицини та інших українських і світових режисерів.

Цього місяця у широкий прокат вийшли нові українські кінопрем'єри: воєнна драма «Буча» режисера С. Тіунова, документальна стрічка «Потяг до життя» О. Тіменка, художній фільм «Назавжди-назавжди» А. Бурячкової, документальна стрічка «Сімейний альбом» М. Ткачук, комедія «Редакція» Р. Бондарчука.

Література

14–17 листопада в Національному центрі «Український дім» у Києві пройшов новий книжковий фестиваль «Фундамент: історії про культуру», присвячений навколокультурним виданням. Захід мав чотири складники: тематичні експозиції, куровану книжкову виставку-продаж, публічні події та новаторські спеціальні проєкти. Фокусна тема – модернізація як процес оновлення культури й суспільства, з акцентом на епоху модернізму. Відвідувачі мали змогу оглянути дві виставки. Одну було присвячено постаті літературознавиці та перекладачки С. Павличко, друга висвітлювала історію «Українського журналу» – експериментального харківського видання 1920-х. Курована виставка-продаж представила відібрані експертами видання українських культурних інституцій за останні 2,5 роки. Розташовані у спільному просторі книжкові стелажі, спроектовані художницею К. Лібкінд, перетворили атриум Українського дому на атмосферну бібліотеку, аби надати якнайповніший зріз культурного нонфікшну і максимально наблизити ці книги до читача. У

блоці спецпроектів – колекція букіністики й добірка мистецького самвидаву від кураторів книгарні «Фундамент». Програму публічних подій сформували дискусії, лекції, презентації книг, поетичні та літературні читання, як-от: лекція літературознавиці В. Агеєвої про модернізм у літературі; панельна дискусія «Візуальна культура та архітектурний спадок» за участі дослідників архітектури, фотографів, представників музейної сфери; презентація книги кінорежисера А. Лукіча «Мої думки про кіно»; майстер-клас із мистецтва книжкового дизайну тощо. Працювала й дитяча секція з активностями від «БараБуки». Кураторки форуму «Фундамент» – головна редакторка видання «Сенсор Медіа» А. Євдокимова та головна редакторка журналу *The Ukrainians* Б. Неборак.

1–3 листопада в Одесі у Міжнародному культурному центрі «UNION» тривали II Поетичні читання *Meridian Odesa*, організовані Міжнародною літературною корпорацією *Meridian Czernowit*. Подія збирала різні покоління письменників та читачів, надаючи платформу для обміну думками, презентації нових творів та обговорення актуальних тем сучасної літератури. Програма включала 14 літературно-дискусійних заходів, що пройшли за підтримки Українського інституту книги та завдяки Фонду імені Роберта Боша. Особливу увагу було приділено темам війни та її впливу на творчість. Свої вірші в Одесі читали Ю. Іздрик, Я. Черногуз, Т. Власова, І. Померанцев, М. Савка, Д. Лазуткін та інші митці. Майбутні збірки презентували З. Казанжи («Марта й інші жінки»), Д. Лазуткін («Будемо жити вічно») та І. Цілик («Тонкий лід»). Окрім того, гості читань мали змогу відвідати творчий вечір письменника і літературного критика О. Бойченка. Після завершення заходу організатори та українські літератори Ю. Іздрик, Я. Черногуз та І. Цілик відвідали з поетичними читаннями південь України: *Meridian Mykolaiv*, *Meridian Kherson*, *Meridian Zaporizhzhі*.

9 та 10 листопада Львів вперше приймав Міжнародний фестиваль «Земля Поетів». Пів сотні найкращих поетів та поеток різних поколінь зібралися на *FESTrepublic*, аби започаткувати нову традицію в сучасній українській культурі під гаслом «Поети творять націю». До українських митців приєдналися гості з Польщі, Литви, Хорватії. Нинішній фестиваль охопив п'ять локацій, названих іменами поетів-пророків: «Шевченко», «Франко», «Леся», «Стус», «Антонич». Тут протягом двох днів свої вірші читали М. Савка, Ю. Андрухович, І. Калинець, К. Калитко, Д. Лазуткін, І. Малкович, К. Москалець, Я. Черногуз, К. Міхаліцина, В. Махно, М. Кіяновська, десятки інших авторів. Важливою складовою «Землі Поетів» були також розмови про сенси, теперішнє та майбутнє України, роль поезії у часи війни за участі українських інтелектуалів Р. Семківа, А. Алієва, Т. Терен, Є. Глібовицького, О. Сливинського, Ю. Прохаська. Також фестиваль представив проєкт «Голоси Землі Поетів», створений компанією *Audiostories* та Радіо Культура за партнерства з платформою *LitCom*. Гості події могли почути українську поезію ХХ століття в авторському виконанні, а також голоси тих, хто загинув від російської агресії – М. Кривцова, В. Амеліної, Г. Бабіча. Доповненням заходу стала програма, що поєднала у собі виступи музикантів і поетичні читання. Гурт «Мертвий півень» співав разом із Ю. Мусаковською, М. Пономаренко та М. Савкою, а також показав масштабну

прем'єру на вірш М. Пономаренко «Урвище». Співали «Пиріг і Батіг» із К. Калитко, «Червоний кут» із В. Морозовим, «Кому Вниз» під вірші Д. Лазуткіна та Я. Черногуз.

16 листопада в Ірпені на Київщині пройшов V Міжнародний фестиваль письменників і перекладачів «Кочур-Фест», присвячений пам'яті українського перекладача Григорія Кочура. Фестиваль покликаний сприяти популяризації сучасних українських авторів, розвитку перекладацької майстерності та міжнародного літературного співробітництва. Протягом дня відбулися дискусійні панелі та майстер-класи для молодих фахівців, презентації нових перекладів світової літератури українською, а також творів українських авторів, перекладених іноземними мовами. Під час фестивалю було вручено премію імені Григорія Кочура за 2024 рік, що відзначає внесок лауреата у популяризацію української перекладацької школи та розвиток літературних традицій. Премію присуджено В. Тимчуку за переклад з англійської на українську мову книги Калпни Сінг-Чітніс «Любовні листи до України від Уяви».

Премію Кабінету Міністрів України імені Максима Рильського за 2023 рік присуджено В. Литвинову за переклад з латини на українську твору «Тускуланські бесіди. Про обов'язки» Марка Туллія Цицерона (номінація «За переклад українською мовою творів видатних зарубіжних авторів»), а також Д. Дроздовському й Е. Шеппарду за переклад з української на англійську збірки творів «Ірпінь – мій дім» (номінація «За переклад творів українських класиків та сучасних авторів мовами народів світу»).

5 листопада у Дзеркальній залі Львівського національного університету імені Івана Франка відбулась урочиста церемонія вручення сьомої Літературної премії імені Романа Гамади. Ця нагорода, заснована Національною спілкою письменників України та Львівським національним університетом, щорічно відзначає найкращі переклади іноземних літературних творів українською мовою. Цьогорічними лауреатами стали: Ю. Осадча-Феррейра – за переклад з японської роману Таями Катай «Постіль», О. Хоміцька – за переклад з арабської роману Сога Аль-Фіккі «Рейс Каїр – Касабланка». Крім того, спеціальні відзнаки отримали: О. Прохорович – за переклад з арабської роману Абдо Вазена «Колір повітря», І. Маркова – за переклад з хорватської книги есеїв Міленка Єрговича «Жертвам сниться велика воєнна перемога».

6 листопада у Львівській обласній організації Національної спілки письменників України нагороджено переможців восьмого Міжнародного літературного конкурсу рукописів прози «Крилатий Лев». Першу премію за повість «Крізь життя» отримала О. Карабин зі Львова. Головна відзнака – випуск книжки переможця накладом не менше 1000 примірників.

Конкурс воєнної літератури «4.5.0.», організований Міжнародним фондом «Відродження» спільно з «Видавництвом Старого Лева», оголосив переможців у чотирьох номінаціях. Загалом на конкурс було подано 271 заявку від військових і ветеранів російсько-української війни. Журі оцінювали анонімізовані роботи, не знаючи імена авторів і зосереджуючись лише на їхній художній цінності. Призові місця першого конкурсу «4.5.0.» здобули: А. Сарнацька, В. Шепелєв,

В. Пузік («Оповідання»); П. Вишебаба, В. Пузік, Н. Гарань та І. Мітров («Поезія»); А. Дробович, О. Юрченко, О. Андрос («Есе»); А. Попик, І. Семак, О. Жуган та Ю. Матвієнко («Щоденники»). Роботи переможців і фіналістів увійдуть до друкованої антології, що вийде у «Видавництві Старого Лева» у 2025 році.

Журі Всеукраїнського літературного конкурсу імені Олени Теліги та Олега Ольжича «Тільки тим дана перемога, хто у болі сміється зміг!» визначило переможців 2024 року. Першість здобули: О. Сорока (I місце, «Червона кнопка»); Л. Міщенко (II місце, «Діброва»); А. Клекоцюк (III місце, «Дитячий малюнок»). Конкурс, заснований Організацією українських націоналістів та Жіночим товариством імені Ольги Басараб та Олени Теліги, цього року проводився у номінації «Художні твори». Свої роботи надіслали 64 учасники, серед яких були старшокласники, студенти, викладачі та члени творчих спілок.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування *І. Г. Піленко*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,16. Б/т. Зам. 1. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12